Maa- ja metsätalousvaliokunta LAUSUNTO

MmV@eduskunta.fi 18.2.2026 Dnro 87/2026

Asia: VNS 8/2025 vp Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO KANSALLISESTA ENERGIA- JA ILMASTOSTRATEGIASTA

Paliskuntain yhdistys kiittää arvoisaa valiokuntaa mahdollisuudesta antaa lausuntonsa tässä asiassa.

Paliskuntain yhdistyksen osallistaminen Energia- ja ilmastostrategian valmisteluun on ollut puutteellinen. Työ- ja elinkeinoministeriölle lausunnossa (22.8.25) nostamiamme asioita ei ole otettu huomioon. Energia- ja ilmastostrategia ei tunnista poronhoitoa oikeudenhaltijana, poronhoitoalueen erityispiirteitä, eikä poronhoitoalueelle kohdistuvia vaikutuksia, joita strategiasta seuraa.

Petteri Orpon hallitusohjelmassa tavoitteena on nostaa Suomi ns. puhtaan energian edelläkävijäksi Euroopassa. Keskeisenä osana on teollisuuden energiasiirtymän ja investointien edistäminen, mikä on ollut lähtökohta myös laaditulle energia- ja ilmastostrategialle. Orpon hallitusohjelman mukaan metsien hiilinieluista huolehditaan, mutta samalla todetaan hieman ristiriitaisesti, että teollisuuden puun saatavuutta tai metsien käyttöä ei rajoiteta.

Paliskuntain yhdistys katsoo, että poronhoidon kannalta strategian keskeisimmät arvioitavat vaikutukset liittyisivät energiasiirtymän edistämisestä aiheutuviin vaikutuksiin ja toisaalta metsien käytön kautta tuleviin vaikutuksiin. Näitä ei energia- ja ilmastostrategiassa kuitenkaan tarkastella poronhoidon näkökulmasta.

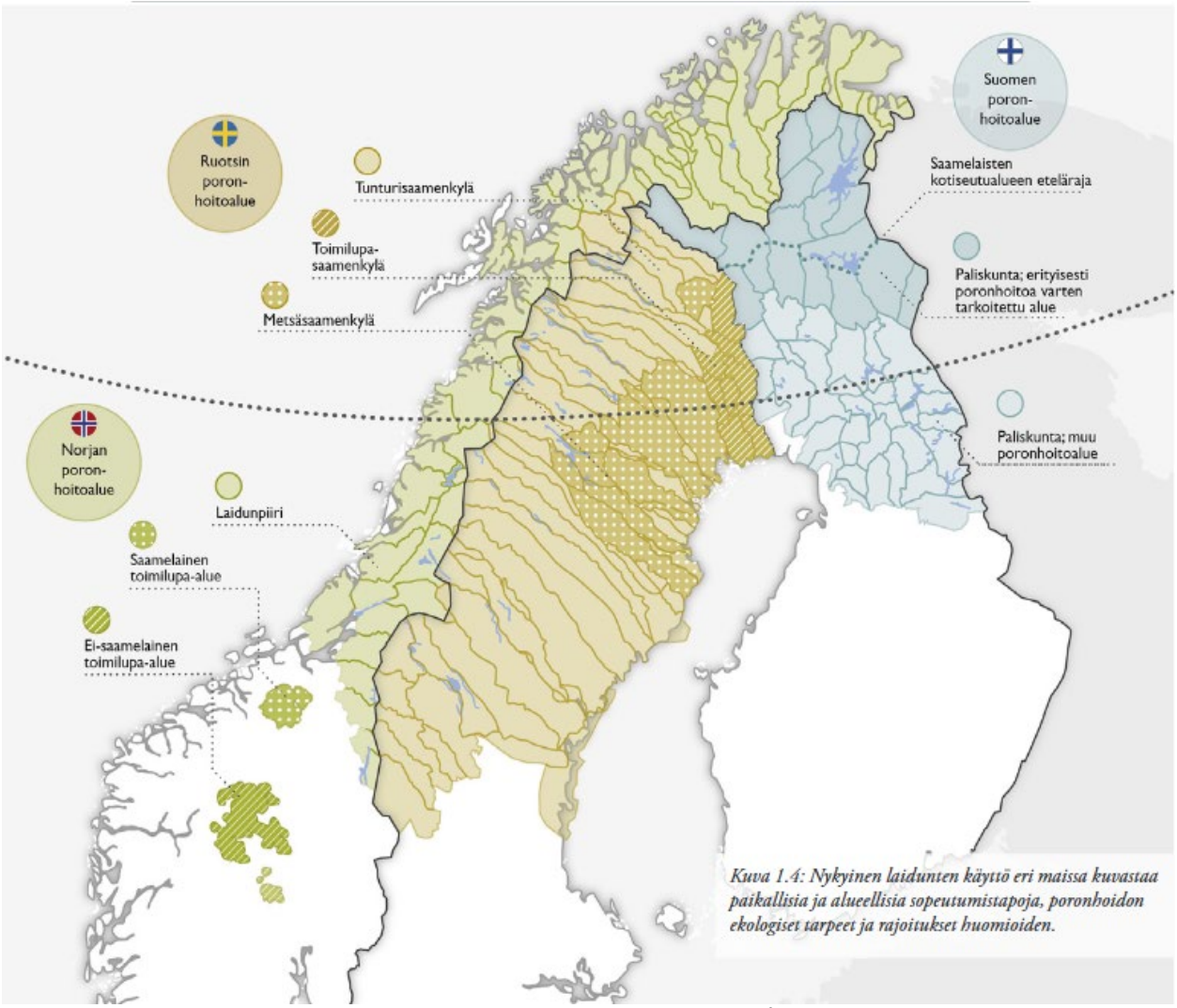
Poronhoito kärsii jo nyt ilmastonmuutoksen aiheuttamista muutoksista toimintaympäristössään. Jatkuvasti lisääntyvä muu maankäyttö ilmastonmuutoksen rinnalla uhkaa elinkeinon ja kulttuurin kestäviä toiminta- ja kehittämisedellytyksiä.

Poronhoitolakia ollaan samanaikaisesti muuttamassa. Lakimuutos tekee paliskunnille pakollisiksi porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmat (HKS). Porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmia (HKS) on useissa yhteyksissä nostettu tärkeäksi keinoksi poroelinkeinon sopeutumisessa ilmastonmuutokseen. **Laidunten HKS:t eivät kuitenkaan yksin riitä porotalouden ilmastonmuutokseen sopeutumisen työkaluksi. Elinkeinolle tarvitaan erillinen ilmastosuunnitelma tai -sopeutumisohjelma, joka tukee elinkeinon pitkän aikavälin resilienssiä.** Pitemmän tähtäimen tavoitteena tulisi olla porovahinkolain (Laki porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta 987/2011) kehittäminen ennaltaehkäiseväksi.

Poronhoidon huomioon ottaminen ilmastopolitiikassa

Poronhoito on täysin luonnosta riippuvainen elinkeino, jolla on pitkät perinteet ja jonka ikimuistoinen nautintaoikeus, poronhoidon harjoittamisen oikeus, on todettu ja tunnustettu lainsäädännön tasolla (PHL 848/1990, 3 §). Poronhoitolaki tekee paliskunnista ja poronhoidon harjoittajista poronhoitoalueella

oikeudenhaltijoita. Poronhoito on järjestetty ja sidottu poronhoitolain mukaisesti paliskuntajärjestelmään. Paliskuntia on Suomessa 54. (Kuva 1.)

Kuva 1: Suomen, Ruotsin ja Norjan poronhoitoalueet. (Lähde: Åhman, Hannu & Øystein 2024, s. 10)

Vaikka poronhoitoalue kattaa noin kolmasosan Suomen pohjoisesta pinta-alasta, alue on silti Ruotsiin ja Norjaan verrattuna pienempi (Kuva 1). Ilmasto- ja energiastrategiset toimet vaikuttavat kuitenkin elinkeinoon suurella alueella. Ilmastonmuutoksesta johtuvat haasteet ja ilmastopolitiikan seuraukset ovat erilaisia eri puolella poronhoitoaluetta. Poronhoidon taloudellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen merkitys on kuitenkin suuri koko poronhoitoalueella.

Poronhoito on suoraan riippuvainen luonnosta ja sääolosuhteista, mikä tekee siitä haavoittuvan ilmastonmuutoksen mukanaan tuomien muutosten ja epävarmuuden edessä. Ilmastonmuutoksesta johtuvat ympäristömuutokset ja epävakaat sääilmiöt näkyvät jo nyt ja vaikuttavat voimakkaasti poroon ja poronhoitoon. Nämä tulevat vain lisääntymään. Onkin kriittisen tärkeää, että elinkeino otettaisiin paremmin mukaan ilmastopolitiikan strategiseen ohjaukseen.

Pohjoisilla alueilla jatkuvasti lisääntyvän teollisen maankäytön vuoksi laajojen, yhtenäisten metsä- ja suojelualueiden merkitys poronhoidolle tärkeinä laidun- ja toiminta-alueina on korostunut ja korostuu ilmastonmuutoksen vuoksi entisestään. Tällaisten alueiden merkitys myös luonnon monimuotoisuuden

turvaamisessa on kiistaton. Monimuotoisuuden ja poronhoidon resilienssin kannalta kriittisen tärkeää on teollisesta käytöstä poistuvien alueiden, kuten turvetuotannosta poistuvien alueiden tai metsätalouden kannalta epäonnistuneiden ojittamisten, ennallistaminen.

Metsien merkitys ilmastopolitiikassa

Metsien voimakas käyttö on johtanut metsärakenteen totaaliseen muutokseen ja metsien monimuotoisuuden heikkenemiseen. Paremmat arviointityökalut osoittavat, että Suomen metsät (maaperän päästöt mukaan lukien) ovat kasvihuonekaasujen nettopäästäjä. Samaan aikaan luonnon monimuotoisuuteen kohdistuu yhä enemmän paineita lämpenevän sään ja teollisuuden, kaivostoiminnan ja matkailun kasvavien maankäyttövaatimusten vuoksi erityisesti pohjoisella alueella. Suomi ei ole saavuttamassa kunnianhimoisia maankäytön päästöjen vähentämistä ja luonnon monimuotoisuutta koskevia tavoitteitaan.

Paliskuntain yhdistys katsoo, että metsien hiilivarastojen ja -nielujen turvaaminen sekä luontokadon pysäyttämisen tavoitteet vaativat muutoksia metsien käytössä: vanhat ja luonnontilaiset metsät on suojeltava, hakkuita on vähennettävä, on siirryttävä laajamittaisemmin jatkuvan kasvatuksen metsänhoitoon ja metsien käsittelyjen kiertoaikoja on pidennettävä.

Energiapolitiikka

Energiasiirtymän hankkeisiin liittyvät kasvavat maankäyttövaatimukset lisäävät alueellisia ja paikallisia ristiriitoja. Tämä koskee erityisesti pohjoisia alueita, jossa harvan asutuksen vuoksi näyttäisi olevan mahdollisuuksia vihreän teollisuuden sijoittelulle, mutta jossa myös käytännössä on monia kilpailevia maankäytön muotoja, kuten poronhoitoa, matkailua ja kaivostoimintaa jo olemassa.

Paliskuntia kuormittaa monin eri tavoin hyvin aktiivinen ja mittava luonnonvarojen käyttö. Poronhoitoalueella on vireillä useita uusiutuvan energian ja kaivostoiminnan hankkeita. Mittava teollinen maankäyttö vaikuttaa monin haitallisin tavoin poronhoidon järjestämiseen ja laidunympäristöön. Useissa paliskunnissa luonnonvarojen käytön lisääntyminen uhkaa jo paliskunnan toiminta- ja kehittämisedellytyksiä. Luonnonvarahankkeiden suunnittelu- ja lupamenettelyihin osallistuminen vie resursseja ja vaatii osaamista, jota monissa paliskunnissa ei ole riittävästi. Huolestuttavinta on kokonaiskuvan ja kumulatiivisten haittojen hallinnan puute.

Kestävä ja oikeudenmukainen energiasiirtymä edellyttää sitä, että suunnitteluresursseja keskitetään pohjoiseen, eli alueelle, missä kehitys- ja sopeutumishaasteet ovat kansallisesti merkittäviä.

Yhteenveto

Paliskuntain yhdistys painottaa, että suunnitelmat ja toimenpiteet tulee toteuttaa sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti siten, että poronhoito ja sen erityispiirteet otetaan huomioon ja sen toimintamahdollisuudet turvataan. Strategia koskettaa laajasti koko poronhoitoaluetta, sen toteutuksessa olisi tehtävä yhteistyötä elinkeinon kanssa paremmin.

Jotta aito ja oikea-aikainen osallistuminen energia- ja luonnonvarahankkeiden lupaprosessien ja suunnittelun kiihdyttämiseen on mahdollista, tulee tähän osoittaa tarvittavia lisäresursseja niin paliskunnille kuin myös Paliskuntain yhdistykselle.

Suunniteltaessa poronhoitoalueeseen vaikuttavia politiikkatoimia ja ohjauskeinoja, tulee pitää huolta

1) poronhoitolain (PHL 848/1990) 53 §:n neuvotteluvelvollisuudesta
2) saamelaisten kotiseutualueella lain saamelaiskäräjistä (974/1995) 9 §:n neuvotteluvelvoitteesta ja
3) koltta-alueella kolttalain (253/1995) 56 §:n kuulemisvelvoitteesta.

Poronhoito tarvitsee oman ilmastonmuutokseen sopeutumisen ohjelman. Ohjelman luomiseen elinkeinon omista lähtökohdista tulisi osoittaa tukea ja resursseja. Elinkeinon edustajia on pidettävä mukana ilmastopolitiikan toimenpiteitä suunniteltaessa, sillä nämä toimenpiteet vaikuttavat elinkeinoon suoraan.

Lain porotaloutta kohdanneiden vahinkojen korvaamisesta (987/2011) kehittämisen tarve on arvioitava osana ilmastonmuutoksen sopeutumispolitiikkaa.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Hanna Nurmi
toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Sanna Hast, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi, +358 40 723 9966

Viitteet:

Åhman, B., Hannu, U., & Holand, Øystein. (2024). Poronhoidon nykytila ja haasteet Norjassa,Ruotissa ja Suomessa: Conditions and challenges for reindeer husbandry in Norway, Sweden and Finland. Rangifer, 44(6), 1–72. https://doi.org/10.7557/2.44.6.7783